

Szuper, nincs mese

(Eszék, 2017 decembere)

Veranda

Ülök a szülőházamban-házamban, az emlékeim között matatok, a világ szilánkokskáira vadászom, üldögélek, a Szuper zárva van. Az éjszaka néma, nem keresek okvetlenül választ mindenre ezen az én verandámon, amelynek nincs semmiféle gyakorlati haszna egyébiránt. Nem szárítok itt pirospaprikát, az oszlopról nem lóg lefele fokhagyma füzére, csak ülök, hegyezem a fülem és nézelődöm. Hallom a sünt, ahogy zörgeti a lehullott lombot, miközben megpróbálja elérni valamelyik lepottyant körtét, almát vagy bármit, amit a föld ízletes falatnak nézve magához vonzott. Idehallik a kuvik az iskola udvaráról, még messzebről madarak tereferéje érkezik foszlányokban. Az éj felhőtlen, ragyog az ég odafenn, és mintha a bársonyos sötétség arra ösztönözne, hogy kicsit a bőröm alá bújjak. Mert nyomaszt a sok kérdés. Szúnyogok zúgnak a fejem körül idegesítőn, miközben tátogok, mint a kifogott hal, amely cuppogón nyeli víz gyanánt a levegőt. Verandám belseje mintha puha ajakként zárulna a rólam meg a világról, illetve magáról az emlékezetéről szóló, értelmetlenül nagyra nőtt kérdésgömböcre. Agyamba villan, vajon „hogyan történhet meg a szerelem”?!

Verandám jórészt fából van. Az udvarra néz, pár száz méterre a Szent Péter és Pál tiszteletére épült katedrálisról, valamivel távolabb a McDonald'stól, amely közvetlenül a Horvát Nemzeti Színház szomszédságában áll. Nagyjából hasonló távolságra vannak a műemlékek is, Ružić alkotása, a *Polgárok csoportja* és *Vucin Starčević* figurája. A veranda csaknem külön építészeti egységet képez, nem tartozik szokásos módon a házhoz, inkább az udvarhoz. Holmi hetyke daccal áll ott a maga vízszintes, függőleges és átlós gerendáival, Y-alakzataival a szóban forgó eszéki, körforgalmas peremvárosban. Vörös kőből kirakott utacska vezet hozzá, s vezet el tőle. A kövek között zöld fű virít vélhetően a színek komplementer hatását elérendő, vagy valami másért. Van ebben a térben valami, ami hangulatossá teszi, valami sajátos „stimmung”, ahogy azt H., a nomád képzőművész mondaná Németországból, meg a testvérem is Olaszországból. Antik épületekre gondolok, melegebb tájakra, különféle építészeti produktumokra, amelyek pihe-nésre, akár egy kis fedett sétára szolgálnak, kommunikációs teret adnak egy kis eszmecezerének. Amikor az ember, mint én ezen az estén, megkívánja a magányt,

---

Andelko Mrkonjić 1961-ben született Cernán. Író, költő, képzőművész, jelenleg az eszéki Művészeti Akadémia dékánhelyettese. Magyarul *Versek* címmel jelent meg prózaverseket tartalmazó kötete. Eszéken él és dolgozik.

akkor teljes mértékben elfogadhatónak tűnik számára önmagával sétálni, megpróbálván a közös gondokat a küszöb másik oldalán hagyni. Az éj hűvössége közben ömleni kezd a távhűtés csövein át. Rövidesen kezdődik a fűtésszezon, de ezen az éjszakán még aligha fogom orosz gáz melegére lehunyni a szemem, kerti kuckómban inkább hevítsen a szerelem, ölelkezésem a csillagvilággal, magával a mindenséggel.

Csarnokom déli oldalán két gerenda látható: egy vertikális és egy diagonális, sajátos kereszt családunk oltárán építész édesapám emlékére, aki imádta a faanyagot. A zárt rész falán ott láthatók kiállítva a fa megművelésére egykor használt szerszámok: fűrők, fűrészek, aztán sparherdlap, kisebb szekérféleség kereke meg egy véső, pár cipővel.

Lelki szemeim előtt egy nagy faajtó. Rajta sorjázna a befejezetlen domborművek az apám számára kedves jelek és jelképek rendszerével: szőlőinda, fürt, könyv, kalász, levél, méghozzá zsályalevél és valamely számomra ismeretlen növény levele, valamint egy női fej, kígyóhajjal a rendes haj helyett. Furcsa frizura, amely mindig is a nevetéssel párosuló félelem kínos elegyét hozta létre bennem. Ezt a fejet apa sosem fejezte be, vélhetően a test vagy maga az idő nyálkája miatt. Véső sohasem érintette ezt a koponyát, de azt a reliefet sem, mert végül is csak egy kép, pusztán a képzelet szüleménye, amely sosem öltött valódi testet. Mintha egyetlen szerepe lett volna, jól bevésődnie a szívembe, majd megmaradnia az enyémnek a hagyatéki tárgyalás után is. Mint holmi eltulajdoníthatatlan lelki ingatlannak, amely szállítmányozó levelével mindenhová elkísér mind a mai napig, s úgy tűnik, mindig is el fog kísérni sajátos koloncként engem, vergődő állapot utas és úttalan utaimon egyaránt. Lehet, hogy ez okból beszélt gyakran tele a fejem ennek az ajtónak a tervével apám, meg amannak a gorgófejnek a képével, miután pontot tett a gyermekkorról, a háborúról meg az ő apjáról szóló fejezetek végére. Apjáról különben sokat beszélt, aki még a múlt évszázad korai negyvenes éveiben – meg aztán soha többé – nem ment vissza Amerikába. Úgy tűnik, még mindig ez előtt az ajtó előtt toporgok, és a kígyók még mindig ott csúsznak-másznak, öltögetik villás nyelvüket a függőleges és vízszintes léceimen, amelyeket bolondériámban szüntelen átugrálok átlós irányban, azzal az én cernai szulfámmal. Tudom, hogy a kerti építményünkön sosem létezett a szóban forgó ajtó ténylegesen megfogható formában, de mintha még mindig ott állnék arra várva csak, hogy a zsanérok a helyükre kerüljenek, majd nyugodtan beléphessek, belegyalogolhassak azokba az ismeretlen, furcsa beltéri puszogásokba.

A veranda e déli, fallal lezárt részén, a diagonális gerendán lóg édesapám két gojzervarrású bakancsa, a jobbat és a balt egy nagy főzőlap választja el egymástól, továbbá mindazok az asztalos szerszámok, amelyek arra szolgálnak, hogy simává varázsolják a rücskös fát, hogy végül a mester megsimogathassa a kiglancolt felületet, ahogy az édesanyák gyermekük arcát. Nézem ezeket a vastag bőrből készült cipőket, ezeket az istentelenül keményeket, nehezeket, amilyenek a temetőben a sírkövek. Nehezek, mint a nyugodni nem akaró sors nyomása. A fátumé, amelynek nincs nyugvása – se tesben, se léleken. Nem tudom, most éppen merre jár apám szelleme, míg a testéről tudom, hol van, miként azt is, hogy nem a szülőföldjében nyugszik. Lehet, hogy ez a pár lábbeli az ő életének

jelképegyüttese. De akkor miért nem látható ott, az említett ajtó domborművén? Élete vereségének holmi elismerésétől például. Fejet hajtásának az erősebb, fészket rakni kívánó nő előtt; a lét elismerésének mint olyan útnak, amelyről visszatérni nem lehet; a hosszú útnak, amelyen az otthon, az asszony és a gyerekek csak köztes megállók az ő valamiféle tolsztoji Asztapovójáig, közben azért mégiscsak jó ember volt, erős érzelmi kötődésű. A sötétbarna, belül okkersárga bakancsokat apám egyébként az ő apjától örökölte, miután a nagypapa távozott az élők sorából, én meg itt bámulom őket ezekben a kései órákban, miközben érzem, ez az én kis terecském közel sem olyan kihalt, mint amott a kereskedelmi központ kávézója. Tereferélek mindenféle emberrel, élővel és holttal, kísértetekkel, a saját szellememmel és másokéval. Az egyik ma esti látomás középpontjában az az olasz nő áll, aki megtanította írni-olvasni a dédapám, apám nagyapját, akinek a kéziratai családi relikviának számítanak, még a múlt előtti századból származnak, jelenleg pedig egy római könyvtár archívumának mélyén suvadnak. A hölgynek valószínűleg jó érzéke lehetett, hogy azt a sóhert így a szárnya alá vette. Az ebbe a képbe belógó dizájnos talián drapériák arra csábítanak így jó későcskén, hogy egy regényes szerkezetbe fogott mesét mondjak el, amelyben a szóban forgó szépasszonynak felcsillan a szeme, amikor a fügék és ciprusok árnyékában megpillantja annak a férfinak a deli alakját, aki az osztrák–magyar földmérőknél segédkezik tartani a léceket-botokat. Na, de ezek csupán talmi későórai látomások... Ugyanakkor közel sem pusztán látomás az, hogy apámat ezek a cipők vitték valamely zágrábi építkezési vállalat révén egy Baranyába vezető, éppen készülő eszéki felüljáró helyszínére, majd egy fahídnak az építésére Bellyén, mégpedig a múlt század késő negyvenes éviben. Az imádott nő és a békák a szlavóniai vidéken való maradásra bírták, ugyanakkor semmit nem vettek el a fához való ragaszkodásból. Ez az asszony az én édesanyám, a békák pedig ma is ott brekegnek a Kopácsi réten, és ez a békakórus engem szüleim első találkozására emlékeztet. Mivel nem abba a „kőgangos sváb házba” képzeltek otthonukat – anyám mondása szerint: az elvett holmin átok ül –, bakancsai apámat a cernai fűrésztelepre vitték, egyenest a fűrészgéphez, melynek fogazata hamar kifaragta előtte a környest heverő rönkökből azt a felismerést, hogy átmenetileg el kell halasztania a visszatérést haza – az ő Dalmáciájába. Az asszonynak ugyanakkor volt egy „B” terve is: egy fiú, két fiú, három. Közben apám a fában lelte vigaszát, meg egy sor szőlőben, amely a ház fatornáczára futott fel. Ám az életrevaló szőlő elkezdte belógatni minden kacsát-gallyát a tornác belsejébe, ami édesanyámat borzasztóan idegesítette, ezért férjét arra kényszerítette, hogy félig zárt verandát építsen belőle, amolyan beüvegezett folyosót. Apám erre a feltétel nélküli megadás helyzetébe kényszerített ember keserűségével elkáromkodta magát: „a búsba!”, majd a tenyerébe köpött, aztán nekilátott átalakítani a hordóknak és különféle dézsáknak szánt dongákat, átfúrni-faragni a léceket és deszkákat, átkovácsolni az abroncsokat, hogy egy kis kézi vontatású, négykerekű targoncaféleség jöjjön létre a keze alatt. Anyánk csak somolygott titokzatosan, én pedig most az egyik megmaradt kereket nézem álmatagon, amely kerék tehát ennek az én eszéki verandámnak a déli részén csodálható meg. Méregetem e tárgyi élet kikerekített kvadraturáját, amelyet akárha valamiféle pókhálója szőtt volna keresztül-kasul az örömmek és a bánatnak.

Az éj már vastagon későre jár, hallom egy mentőautó szirénázását a Strossmayer utca felől, közben arra gondolok, hogy valakinek vékony jégre futhatott az élete. Kerti sünöm behúzta a fejét, nem hallom tovább a levél zörgését, nyilván megbújt arra gondolván, hogy az ólomidőkre készülve jobb lesz nyugovóra térni, új erőt gyűjteni a maga kis vackában. Nekem is nehezednek a pilláim, az álom kopogtat, a fény fokozatosan halványul a vörös köveken, házam verandájának tetőzete alatt lassan elrakosgatom hazám emlékdarabkáit, bele az emlékek ládájába, majd elindulok befelé a soron következő nap képzeletben kifeszített kötélének vízszintjén egyensúlyozva, az ágy vízszintesére gondolva. Szuper, nincs mese!

BALÁZS ATTILA fordítása

